

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ (Հօրիփոխ)

ՀՈԳԻՒ ՄՈՌԻՆՋՆԵՐ

Լ. Պօլիս

1921

891. 99.

Ա-93

897.99
U-93
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ (Հօրիփ) 2011

ՀՈԳԻՒ ՄՈՌԻՆՋՆԵՐ

Կ. Պօլիս

1921

29.02.2013

202/2

1 JAN 2009
19 NOV 2011

Ներկայիս կու գամ հրապարակաւ իմ խորին եւ
անկեղծ շնորհակալութիւններս յայտնել՝ Անուստուի Ներկա-
րուդոյ ընդհանուր Քարտուղար Ազնուաշուք Տիար Անտոն
Քարաֆի, այն քանկագին եւ ազնիւ աջակցութեան համար,
զոր բարեհաճեցաւ շնորհել ինձ՝ գրողիս հրատարակութեան
առթիւ :

ՀՕՐԻՈՆ

4671-88

Ա.

ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԴ

ՄԱՐՄԱՅԵՆ

Երագներու պատանդանին վրայ լուռ,
Ուր վեհութիւնն հասակիդ ջինջ ու անփոյր
Կը մերկանայ իբրը շուշան հեշաբոյր,
Դեռ կ'աղօթեմ բիբերս յառած բիբերուդ... :

Ճակ՝սիս վրայ փանդակեց ձեռք մը սպիտակ՝
“ Ժողովուրդին,... : Ըսկըսաւ վար'դը ժըպսիլ.. :
Եւ ուզեցի ծնողքիս կամփին հակառակ՝
Գաղափարին աղջըկան հետ նըշանուիլ.. :

Ու գոնեցի գիշերներուս փունն անդորր,
Ամուսնական օծիսն հապանեպ պատրաստող
Սիրուհոյն պէս անսրբույց, ու մենաւոր
Թոթովեցի քեզ երագներս ոսկեռող.. :

Այծըմ ծունկի, ո՛վ գեղեցիկ դիցունի,
Արտասուելով՝ բըռնած գըրիչ մը վըսեմ՝
Ուր ձեռքիս մեջ գեղդ վարդաւառն կը սահի,
Ժըպիսներու՜դ, ժըպիսներու՜դ կըսպասեմ.. :

VU, 3F 2U, 3U, USU, 2p2

Քիբերդ հեռուն սեւեռած գո'գն անհունին,
Յաւին վրժսին մէջ ալ հերի'՛ք երագես.

Ի գո՛ւր է ողբն. յաղթանակէն պայքարին
Արշալոյսներ կը ծընին արդ ոսկեգէտ....

Ալ մի' սրգար. արցունքը բոյրն է շիրմին
(Ռուն բիբն է մահն) ու ժրպիտը սիրոյ.

Մըսրակէ ֆէնն որ ըրաւ լոյսըդ՝ բագիւն,
Ալիֆներն՝ ամպ, լիւնն՝ հեղեղ, կեա՛նքն՝ երեկոյ....:

Արդ հոն մըրրիկն է անաւոր խաւարին...

Մա'յր, հոն ասերն է, կիրքն է որ կը բերկրի,

Հոն սարսուռն է աստղերուն որ կը մարին

Մութ ամպերու երակներուն մէջ վայրի :

Ի՞նչ կ'որոնես,— հիւղա՞կ մ'աղուր՝ ծուխն որուն

Եթերն ի վեր՝ գերդ մըրմունջներն աղօթին ,

Կը բարձրանար համբաներով ոլորուն,

Թե չի՞նչ ժըպիտն հայ մօրն, հարսին, մանուկին:

Կամ հայ աղջիկ մ'որ կուժ մը ձեռքն— ո՛վ Աստուած—

Կ'ԵՐՔԱՐ զՐԱՐՔ ԱԼԱՂ ԱՂԲԻՐԷՆ ԼԵՅՐՆԵԼ.

Եւ որ կ'անցնէր՝ համբոյրներէն՝ կարմրած,

Պարսէզներէն մերք փոլընսի եւ անել:

Եւ կամ կրտսի՞ն մ'որուն հրպարս նակաւսէն

Քրիստինն անդորր կ'ոռոգէր դաշտը հըսկայ.

Կամ ծերուկ պապ մ'որ թոնիրին շուրջը շէն,

Հիմաք մ'ունէր իր թոռնիկին որ չիւայ...:

Ամալուրի՜ն ... Գեհեճական ճիգերով

Մարեցին յոյսն հայ կանրեղին ու դարեր,

Մա՛յր, շարունակ մընաց վառ բիւր ցովերով:

Ճակատսդ որ ալ էն կը շոյէ քննօրէն,

Եւ վարսերուդ մէջ որ աստղի հոսմեր հեզ՝

Կը պրկարլան, երազին փա'ոֆը կ'երկնեն,

Որ ստիճաններուդ մէջ կ'ընձիտի կաթն արդ—սե'ւ,

(Բիբերդ լրծած մրտածուսի անիւիւն)

Տե՛ս, — քող Մաւիսն որ լոյսին մէջ կը ճըրճուի,

Մօր գրգուսանքին մէջ զերդ մանուկն օրրանին —

Առիւններւի հրմայֆներէդ հրաչուի,

Աւելե՛րս մ'ինչպէս մագնիսական ուժերու
Թելադրողէ մը կորովի: Եւ դեռ տե՛ս,
Ո՛վ մա՛յր, շէնճող գիւղերն — բահին միշտ հըլու —
Հայ նոր կեանքն, հայ ուժը, կոյսերն ծրպսերես:

Տես հայ անիւնն արդ շողերուն սակ արփուոյն
Կը վերածնի արարչական երգերով.

Կոսրէ քնարն հին՝ որ դարեր լոկ ջրծգոյն
Մեղեդիներ լո՛ւտ հեծեծեց հոգեխառով....:

...Եւ մայր, ծըպէ՛: Աւսողերն անդորր կը նընչեն...

Կ'երգեն զոյգերն՝ սէ՛ր եւ հովը՝ ծաղիկ.

Վրէժ կ'որոտայ կըրտինն հիւծած ախարէն,

Եւ մեծ Զոհերն «Հայաստան մը գեղեցիկ»:

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻՆ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԵՐԳ

Ձեր երկընքին բոլոր աստղերը վառեցէ՛ք այս իրիկուն,
Ո՛վ սրբազան իսէալին համար մեռնող սերունդներ.
Օ՛ վերջապէս, որոտընդոտ տոփիւնէն
Ձեր գէնքերուն, տառապանքին ու կոծին,
Ազատութեան ձիթենին Արեւմուտէն կ'ընծիւղի...:
Ոտքի՛ ելէ՛ք. (աշխարհ գիտէ որ ազատ
Պայքարին կընծիոններուն սակ երբեք չէ՛ք ընկնուիր)
Ու խալսնանքի սեղանին շուրջ բոլորուած՝
Յաղթանակի գինիէն աստեղօրէն դեռ չըմպած՝
Ոնկընդրեցէ՛ք զմայլելի եւ կարմիր խօսքերուս,
Որ դարերով, դարերով անմահօրէն երազեցիք...:

Ողջո՛յն ձեզի, ընկերներ. երիտասարդ եւ ըմբոտ,
Գեղածիծաղ դընդերներով աստուածացած Հա-
յորդիներ,

Որ Պոնտոսէն Շիֆալօ,
Առաքինի եւ Մեծ Շարժումն մըրըրկօրէն չեփորեցիք.
Եւ ողջոյ՛ն ձեզ փոյրե՛ր, ասելավառ ժպիտներով,

Յիշատակները սրխուր՝

Պիտի մոռնամք Յաղթանակի գինիով...

Որովհետեւ, մեզմէ շատերն արժանանալով յաղթեցին,

Շատերն (ասոնք անքիւ են) արիւնն իրենց զոհելով,

Եւ շատերն ալ պատկանեալուն վրայ սէգ՝

Մըտակելով անթրոիչի խուժան մ'որուն սուգն է
պիղծ....:

Օ՛ն, պըննեցէք ձեր մարմիններն ըզմայլելի
շղարհներով

Յաղթողներու վայելուչ.

Վաղն իսկ մեզի պիտի իրենց իմացական վնիւով՝

Վեհ աստուածներն այցելեն....:

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻՆ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԵՐԳ

Եւ այս իրկուն

Կ'որոշայ շուրջն անհունիս՝

Ուրիշ Անհուն մ'ազնւական ու հըպարս....:

Ու կը ճեղքեմ ես հեթանոս սուրերով

Տարտարոսի յուրի արգանդն ուր Գիւերն

Պարտաձօրէն կը վիժի եւ որուն սեւ

Ըսինքներէն կը ծըծէին խենէշ կարն

Ըստուկ շրթներն աստուածներուն անմիտուն....:

Ճախարակուող բոլկներու ընդմէջէն,

Յաղթանակէ յաղթանակ,

Զերդ ուժն որուն քեւերուն սակ ծիրանի՝

Համբոյքն անդորր կը կերտէ ջինջ սերունդներ,

Պըսակաւոր եւ անքերի ճակատներ

Առաքինի ճառագայթներ կ'որոնեն....:

Դարեր նիրհող երակներուն մէջ եսին

— Շըլացընող ուսումներով հեզամունչ —

Շուռնաբոյր արիւնն հապնեպ կը հոսի.

Զանգուածն անեղ կ'երեւայ.

Ազատագրող գաղտնիքներով սարսուռիւն .
 Ի՛նչպիսիքեան կարմիր մոմեր ջերմեռանդ
 Նըւիրական ժրպիտներով կը բերկրին
 Որոտներն արդ կը լրոնեն .
 Կը դարանուի վրտանգաւոր փոքորիկն
 Անձաններու մէջ պողպատ ...
 Ըստուներնու կը հալի խանդն անհարիւր,
 Ու տարամին մէջ խորած նաւն յուսաբեկ,
 — Յրոուկն որուն քինախրնդիր ժառանգէն
 Եւ վրէժին շեփորներուն տակ կըննոտ,
 (Ո՛վ կոյր ցընար) գիշերօրէն կը սրգար —
 Զինչ երկընքի մ'համբոյրներուն տակ կիզիչ,
 Կը պատնէ արդ ջուրին կողերը արծաթ,
 Դէպ Յաղթանակ, Վերածընունդ, Վերածնունդ ...
 Ու դէպի վեր, դէպի վեր,
 Կը բարձրանամ եւ անբոսիւն ու կ'ելլեմ
 Սանդուխներէն, բարձունքներէն դարեւուն,
 Ուրկէ յոգնած ժողովուրդ մ'արդ — Պայտարին
 Անգուգական խրնկարկու —
 Կը հապնեպէ ըզմալիւնի նիզերով .
 Ինչպէս արծիւ մ'որ կը հրծծէ վանդակ մ'երբ
 Իբր հորիզոն կը մըտակէ իր բիբերն,
 Ու գերդ ամպրոպ մ'ան կը շանթէ քեւերն իր,
 Երբ քանդուին անոր ժայտերն անողորմ ...

* * *

Ուխտը նոր է եւ վրտեմ ...
 Ժամանակին եւ անծընունդ մըտերիմ,
 Ի՛նչպիսիքի հաւաստին
 Իմացակտն եւ անյատակ մարմար յոյս,
 Ուր հայրենիք մ'արդ կը հրքնուի վեհօրէն ...
 Ուր ոսկերիք տասղերն աղւոր կը պարեն
 Պարերգներով հանելի ...
 Ուր քնարիս կ'երդնուն քելերը՝ Լոյսին
 Անմահութիւնն յաւերժօրէն դաշներգել ...
 Ուր ցեղ մ'ընդոտ գերդ մըրրիկ,
 Մեծապայծառ ժրպիտներով կ'արշաւէ
 Գեղատեսիլ Առաւօտին հրաւառ .
 Վերածընունդ, Վերածընունդ, Վերածնունդ ...:

4677-88

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻՆ ՆԱԽՅՐԵԱԿԻՆ

ԵՐՐՈՐԴ ԵՐԳ

Ո՛վ Անահիտ, աստուածուհիդ ոսկեծիծ,
Արփիածին եւ հրաւարս դիցունի.
Հրամաններդ լուսաբարբառ է՛անքերի՝
Աւարած արդ, մարմարակերտ Տանարիդ
Կրանիդեայ դրան առջեւ կանգ կ'առնեմ...
Մարմինս համակ փրսքնած՝
— Ինչպէս ծաղիկ մ'արշալոյսի ցօղերով —
Համբոյրներովն համասարած խոնջեմքին,
Կ'ուզէ արդ հո՛ս սրբբուխ...:
Ու շէկ սուրովս՝ որուն ծայրէն հրաքիբ,
Կը կ'սքկըքի կարմիր արիւնք դեռ ջերմ,
Կը բախեմ դո՛ւռդ, օ՛ն, բաց զայն,
Կամ ամպերէն փրցըւած շա՛նք մը դըրկէ,
Որ հառուածով մ'որոտսնդոտս՝
Կոտրէ նի՛զն հապնեպով...:
Վըկայագրես, ահա քեզի՛, դիցունի,
Տես, կարդա՛

Անոնք պիտի քեզ վըկայեն քե ի՛նչպէս
Մըրբիօրէն կրուեցայ
Եւ իբր հերոս յաղքեցի...:
Սա քապիսակ մագաղաթն
Որուն նակասն՝ երկու հրպարս առիւծներ,
Կը բըռնեն պսակ մ'իրենց հուժկու բաքերով,
Դաւեսերն ինձ զայն ձօնեցին:
Հոն փանդակուած է աղամանդ տառերով
Թէ ի՛նչպէս ես անմահօրէն խոյացայ
Բանակներուն, ալիքներուն, զանկերուն
Վըրայ ծըրռած Խաւարին՝
Երբ որոտաց շեփորն հըսկայ Պայքարին...:
Ու զերդ արծիւ մ'որ կ'ըմպէ ջուրն ամպերէն՝
Խըմեցի ես այս սուրովս
Արիւնն անարգ սրտերէ...:
Ո՛չ ոք կ'ար հետս, անհաւասար եր կըռիւն,
— Ովկեանին դեմ շանք մը գոռ —
Վըրեծը լոկ պապերուս՝
Որոնց դալուկ բսուերներն
Ելած ընդոտ կ'երգէին
Շիրիմներէն, կապանքներէն իրենց ցուրտ,
Խըբանեց զիս Ասէլուքեան եւ Յոյսի...:
Սա լուսազիծ տառերով բուլքն է լուսնէն,
Որ քախծադեմ կ'աղօթէ

Սուրիս համար, Վրեժին համար եւ Փառփին...

Արցունքներն իր փանդակեցին տառապանքս՝

Զոր դարերով հրապարտեմ կրեցի,

Եւ որ երբե՛ք, Դիցունի,

Պիտի նոյնքան չքատապի դալկահար,

Նըկարիչ մ'որ պիտի սկրսի նըկարել

Անկեղծութիւնը կրնոջ...:

Ու սա կարմիր, բոցանշող, նըրբակեւ,

Գիրքն որ ծոցես կը հանեմ,

Նըւիրեցին վարդերն ինձ...

Հոն նըկարուած է նըրբենի վըրձինով,

Տեսարանները բոլոր

Մաքառումին ազատ սփառ եւ բմբոս,

Ու արիւնն հուսկ, ցեղիս արիւնը անբիծ,

Որ հողերու վըրայ պիղծ,

Կողեսս ի վար հոսեցաւ...:

Արդ, Անահիտ,

Ոսկեծրպիտ, ոսկեարգանդ Դիցունի,

Քեզի՛ կու գամ՝ իբր հըսկայ ծուխ մ'ամպերուն.

Օ՛ն, երկարե՛ք բըռնած պըսակդ՝ որուն մէջ

Զեւեղեցին իրենց սըւտերն ինը կոյս

Եւ ըսպիտակ աղջընակներ՝ որոնք գայն

Գեղեցկօրէն հիւսեցին.

Եւ ուր համբոյրն ու երգն ա՛նդորր ասղերուն

Իբր աղամանդ կը փայլին...:

Օ՛ն, դիւր զըլխուս վըրայ պըսակդ այդ բըռնած,

Պըսակն Ուժի՛ն, Փառփի՛ն, Վրեժի՛ն, Համբոյրին.

Ու դափնիներն՝ որոնց բարձ բոյրն ես ըսեալ

Նեազեցի բոպեներուս մէջ լըղի՛

Այլակերպունին թող շանթի...

Գանկա ըլլայ ամպ մ'հըպած արփույն երչանիկ,

Ա՛լ մայրամուտ հունեցու...

Ու վեհօրէն փարած քեզի, Դիցունիս,

Սա շըրթներովս ծիծերդ հապենալ ծըծելով՝

Թող սրմանիմ ու մեծնամ

Անհունին մէջ, Փառփի՛ւ մէջ...:

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻՆ ՎԱՂՈՐԴԱՅՆԻՆ

ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԱԾ ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ

Աւարեցաւ...: Ալ ոչ գիշեր կայ ո՛չ մբրիկ եւ ո՛չ սուգ
Խաւարներուն, դարերուն ըսքելուքիւնն ան աւոր
Ալ կը ցընդի իբր ծուխ մեր շանթերուն բոցերէն...:
Արարատէն վերջ՝ որուն կատարներէն դիւրական,
Այսօր վիշապ պողպատներէն բերաններէն իրենց բոց
Իմաստութեան հետ բերքի հրաբուխներ կը ժայթեն,
Կարինն անա շրդաբեռնած փրկաստիկն կը յառնէ,
Իբրեւ կոթող մ'հրաշակիտ երազներու եւ փառքի:
Անգունդն ի վար կը հրդեհուին նոնեասաններ խենեւ,
Ու բարձրներն երկնահամբոյր, մայրասաններն հաւերնի,
Արեւին ուժն ու հողին աւիշը սուրբ րմալելով
Հորիզոններ կը բուրեն:
Ու կ'ըլլայ ան պերն ոստն մ'աւր շեփորին աղբքեր
Կը բարձրանայ շրթինդն հրակայ մուրներուն:
Ալ ո՛չ գիշեր կայ, ո՛չ մբրիկ եւ ո՛չ սուգ...
Աստուծոյ հետ բընուքիւնն հոն մտերիմ
Կը ծափէ պարն հայունքիին նաւասարդեան տներուն:

Ու վանն անա, մբրիկներու հերոսներու օրեւան,
Որուն կարմիր բունցներէն բոբնկեցան երկինքներ,
Ուր սեւ խիղներ բախեցան մարմարակետ ամբոխին,
Ահա կ'ոստնու պայտարէն, ալիքներէն լընակին,
Զերդ զիցունքի մ'իւր մբրափէն՝ որ վարսերն իր կը հիւսէ...:
Հոս եւրս կա՛նգ կ'առնէ արդ երազներու ցոփ արեւան
Ու կ'սցինին կատաղութիւնը սրմբած
Փապարներու, մառաններու մեջ այրի
Կ'ողբայ փառքե՛րն արեւին...:
Իր մայրերուն վրայ անա քափօններով կը սանինք,
Ու երգերու եւ պարերու ու լոյսերու ընդմեջէն...:
Սաղերն անգին խաղողներն այգիներէն կը կըրեն,
Ուր բիւրան որ ողկայցներ
Իբր բսիկն կոնդերէն վար կը կախուին...
Զանգակներուն հետ քոչունները կ'երգեն,
Համասարած օհնութիւն
Համբոյրին տակ եռագոյնին մեր չըմաղ...:
Ո՛վ հայրենիք, հայրենիք,
Շուշաններու երազն որն գեղածիծաղ հայրենիք,
Ահա բրնձած կերոններ կու գտնի հապնեպ աղօթել
Խորաններուդ ծընրադիր...:
Ալ պիտի մենք դաշտերուդ մեջ երջանկօ՛ւնն քրքրենք.
Ծոցըդ յուրքի պիտի պեղենք բրդիչներով հայրենի,
Ու նետենք հոն ցորեաններ զոգնոցներէն մեր կարմիր,

Ի՛նչպե՞ս երևում է մեզ ոսկի՝ վրեժի հունքեր մեր սրտե՛ն . . . :
 Վարդենիսե՛ր պիտի զննենք ածուներուդ մեջ զըլարք,
 Եւ ջինջ ջուրերն աղբիւրներուդ անոնց արմատն ուռուցեն :
 Ու վերջապէս պիտի կերտենք նըւիրական պանքեոնն
 Ասուածներուն մեր հրպարս, հերոսներուն մեր քմբոս .
 Որ ամպերէն անո՛ւ մռայլ շանքերու պէս բարկանայք,
 Կը մրուրնջեն ամբոխներուն քշեմամի՛
 «Յաւերժական Հայաստանին՝ մեր արիւններն իբր ընծայ» . . . :

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՒԷՐ ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐԻՆ

Կը հըրպեհուին գիւշերներն ոսկերուն Տակ իրեն լոյս . . .
 Ու հաւաստի ջանքերով՝ մեր մեռելները բոլոր,
 — Բոլորն Յոյսի ու Երազի բսուերներ —
 Ահա մարհած՝ շիրիմներու ծանրութիւններն ան սուր,
 Կու գան այսօր Անոր սուրերն համբուրել . . . :
 Բայց ո՞ր հրավառ լեռներու արգանդներէն խորհրդաւոր,
 Կը ցայտեն սա գեղափրփուր ալիքն ու բոյրն հրմայիլ . . .
 Ո՞ր գեղեցիկ ասուածներու ասեղածին սերմերէն
 Երջանկօրէն Ան ծընաւ . . . :

.
 Ուրտնդոս կը գրգռուի սեզ առ սեզ
 Տարերն ի լուր գեղեցիկ
 Ի՛նչպե՞ս երևում է մեզ ոսկի՝ վրեժի հունքեր մեր սրտե՛ն . . . :
 Ո՞վ բիւրաւոր կամքերու եղբայրութիւն խանդավառ,
 Ո՞վ շանքերու համանըւազ փառակում,
 Օրհնութիւն, փա՛ռք յարութեանդ . . . :

* * *

Մինչ կարաւանն յուսահատ եղբայրներուդ, փոքրերուդ,
 Անապատին կը գրգռուի մահն ու մահիկը սրժոյցն,

Ու կը խաչուէր ցեխերու մէջ գաւռելի՛,
Ընդլըզած խիղճն աւ իսեալը ցեղին,
Դո՛ւն, ո՛վ մեր փառքը, խոյաշար, վիշապօրէն զերդ մըրրիկ,
Լեռները սուրբ վրեժին .

Ու իբր արծիւ մ'որ ամպերուն մէջ քառած
Կը զըննէ որսն քրած շանքերն իրեն բիբ,
Դուն դիտեցիր վարն ոսփից սակ փրօսըւող
Ալիքներն յորդ խուժաններուն մ'սհագոյն . . . :

Ու նեղելով ամեն սարսափ ամեն հանգոյց ու կըննիւ,
Ո՛վ հայկորդի՛դ, ասու անորդի՛դ, վրեժորդի՛դ,
Օրէնքին տեղ լրբեցնի .

Կը զընկես արդ մեր Նազոյնն իբր ջահ .
Որուն ոսկի ջինջ ծալներուն սակ անդորր,
Քնար ի ձեռին ծընրադրած է՛ւ կ'աղօթենք է՛ւ կ'երգենք,
Փառփից համար ու Յարութեան Նրազին . . . :

ԿՈՈՒՒՒ ԵՐԹ

«Հայրենիքին, իսեալին ու Վրեժին շանքազու,
«Մըրբկաբի՛բ հերոսներ,
«Ունկընդդեցէ՛ք. բարբարոս եւ կոյր խուժան մ'ահաւոր,
«Անխանդաւառ բասուկներ ասուածներու յուսահատ,
«Ոնիրներովն իրենց պիղծ՝ կը պըղծեն հո՛ւն հայրենի . . . :
«Հոն լըկըւած մեր փոքերն ու մեր գիւղերն աւերակ,
«Պարապ գոմերն ու կոխոսած ցորեաններն՝
«Աչքերն իրենց յառած երկինք՝ կը սպասեն,
«Մեր սուրերուն ազատափառ, մեր զըրոնին առնական . . . :
«Ո՛վ լեռներու, միւրիկներու, բոցերու,
«Արփաբառ եւ հըրաբիբ առիւծներ,
«Օ՛ն, պատեալեն մերկացուցե՛ք ասեղաւառ պողպատներն,
«Ու Վրեժին, Յաղքանակին ու փառներու համար ըլլայ,
«Յարձակեցե՛ք անխընայ .
«Ե՛ւ բարբարոսն է՛ւ րօտուկն արժանի չե՛ն Անմահութեան» . . . :
Դուաց խըրոխս քս պարապեն ու շարժումով մ'հոյակապ,
Օճապըսոյ բարձրացուց վե՛ր սուրն իր կարմիր շըրքներով,
Որուն ընդոս հետեւեցաւ բանակը մեր փաշերուն . . . :

Քաղաքն համակ կը ցրնծայ.

Գրմբեքներուն, պալատներուն եւ մայքերուն վրայ ջինջ,
Ուր բիւրաւոր ալիքներն հրաձաւալ ամբոյսին,
Կ'ընդհատեն բառն Լեւալին գեղածիծաղ ծափերով,
Կը ծածանին մեր դրօշներն պերճասարսուռ ու հրապարհ:

Թափօրն ահա Իրաւունքին՝ կայծակներով զըրահուած,
Հուրրաներու, կանչերու ու երգերու ընդմէջէն,
Շանքերու պէս կը սուրայ...:

Արսասովոր վեհոյքեամբ՝ զօրապէսն իր մերկ սուրովն՝
Երիվարի մ'անպախուրց վրայ նրսած իբր Ասուած,
Կ'առաջնորդէ բանակը դէպ Յաղթանակ...

Դրօշակիր մ'իր ետեւէն կը փախէ,
Ու անկէ վերջ կուգան շարքերն ձեւաւորութեան հերոսներուն...:

Ահա կարմիր գունաւորակն՝ որուն կուրծքին տակ սողոյգ,
Խաւրեալ ձիերն երկիւղած սալասրմբակ կը դոփեն...

Առիւծներու հետեւակ գո'ւնդը ահա, պարէններով, կառներով,

Որ համաշափ ծընծղաներու զարկերուն հետ կը փախեն
Ինքնավրսահ ու զինով վրէժին կարմիր զինիւն...

Ու վերջապէս ձերերն ահա, կամաւորներ նիզակազէն,
Որոնք իրենց եռագոյնին վրայ պերհ՝

Քաղաքակեցին. «Փառներու օր, Պատերազմ եւ Յաղթանակ»...:

Ու կը փախեն, կը շարժին ուկեան մ'իրեւ կասաղի...:

Տուններուն բաց պատուհանէն մայրերն հակած դէպի վար,

— Զերդ բասրոնին օրեակներէն երեկոյքի մը յուզիչ —

Արցունքներով, ժրպիտներով կ'ողջունեն

Սիրելիներն իրենց հերոս ու կրտսին,
Ուխտաւորներն Արդարութեան՝ Բռնութեան դէմ նակասող:

Փոքր աղջիկներ վարդ կը նետեն իրենց եղբօր անդրանիկ,
Որոնք զիրենք վերջին անգամ համբուրեցին այս առտու:

Ու կը շարժի, կը փախէ անծայրածիր կարաւանն

Ուկեան մ'իրեւ կասաղի...:

Արդէն հասաւ հրապարակն ուր՝ եռագոյնով պըննուած,

Ծերունազարդ կրօնապէսն օրհներգներով հայրենի,

Զօրապէսին կ'երկարէ համբուրելու խաչն իր սուրբ.

Զանգակն ահեղ առտուածընկալ Տահաբին,

Ոռտընդաս կը սկըսի ձայնել փայլերգն Յաղթութեան...:

Ու կարաւանն եղբայրութեան, կայծակներով զըրահուած,

Հուրրաներու, կանչերու ու երգերու ընդմէջէն,

Շանքերու պէս կը սուրայ...:

* * *

Մի' սարսափիւր, ո՛վ մըտակ,

Մերիններուն հեղեղն է որ կը հոսի,

Արօրդ ա'ն ու նետուէ յորձանքին մէջ հրաւազայտ.

Մերիններն են որ կը սուրան, մերիններն են որ կ'երգեն...:

Կը մագլղցին ահա վեր, ապառաժէն, ժայռերէն,

Կը բարձրանան գագաթներն՝ ուր հապնեցաւ վրահներ,
Քընդանօրներ կը զնկեն, որոնց արգանդն հրաւեկ՝
Յըղի է բո՛ց ռումբերով...:

Սաւառակներ խարքսիւմ՝ անհունին մէջ երբեքին
Ու հըպած լո՛յս ամպերու՝

Ազդանքեանը կուսան...:

«Կրակեցե՛ք, օ՛ն, յառաջ».

Կը շառաչեն, կը շաչեն իսկոյն զենքերն հայրենի,

Կը պայթին բա՛մբ, կը պոռան երկաթներուն բերաններն,

Ու լեռներէ ուրիշ լեռ, հորիզոնէ հորիզոն,

Կ'արձագանգէ զանգիւնն հըսկայ... կը տապալին պատեհներ...

Մուխին մարմինն երեւուն

Գրկած վարսերն անեղամուռնջ մըրբերին,

Կը ծառանայ իբր աշտարակ երկինքն ի վեր բոցավառ...:

Ձիաւորներ սուսերն իրենց ոսկեհամուկ կը հօհեն,

Կը փանդըին պարիսպներն...

Ու բարբարոս պէտն անա կ'իյնայ նակսէն մահահարուած,

Ու իրեն հետ բիւրաւոր ու գարեւի զիակներ...:

Խեղաքնոր խուճապն է հոն...

Արիւնքաքախ վիրաւորներ կոմերու պէս խելագար,

Կը բառաչեն Ալլահին, որ պարտւած կը կապէ

Վեհերն իր ծո՛ւռ կողերուն...

Մաքրւեցաւ հայրենի հողն՝ օրհնեալ ըլլան ասուածներն,

Օրհնեալ ըլլան Անահիտն ու Նեմեսիսն հերարձակ,

Որոնց մարմար մեհեաններուն նմերուն տակ լսուացայ,

Կը պարեն կո՛յս աղջիկներ

ձեններներուն, արիւնին մէջ ողջակիզուած ցուլերուն...:

ՀԱՅ ՍԱԽԱՌՆՈՐԴԻՆ

Դեպի շանթերն, ամպերու մրսերմութիւնն որոնել...
Ու հրալի կոյս երկինքներու երգերու...
Եւ լուսայորդ բսինքներէն արփիին
Ըմպել հիւքերն բսեղծագործ փառներու...
Ու դեպ ի վե՛ր... մայրերէն ու գեղեցիկ մարգերէն,
Արցունքներով, ժրպիտներով կը հետեւինք բրնձիկի.
Ու գերդ հողն որ կուտայ ուժ գեղազանգուր ծառերուն,
Կը հրէնք բո՛ց մենք վարէն ազնւական հիգերուդ...
Դեպ ի վե՛ր... ու միջոցին արգանդին մէջ հրաւառ,
Ու խորհալուծ Գաղափարին ժայռերուն վրայ՝ վեհօրէն,
Եռագոյնին մըխէ՛՛ ձողն...:
Ու խօլաբաւ, բացասանէ բացասան,
Հերկէ երբն հրեկիզող կրօնիչներով գործիքիդ...:
Ու արեւաւէ եւ արեւաւէ, հոգ չէ որ
Մեր բիբերուն մէջէն, մէջէն ամպերուն,
Թրուիչներուդ կորսուին հետքերն անդորր ու զրւարք...:
Ալիքներն ա՛լ չենք դիտէր շարժումներուդ գեղեցիկ.
Կը հետեւինք լոկ յոյսով, երազներով, բոցերով
Մեր հաւաստին ու մըստին...:
Ահա՛ դափնին հայունքներ զոյգ չըմաղ,
Կը մը բասեն օտերն ու հրապարտ դարձիկ կը սպասեն...
Օ՛հ, բրնձի՛ք մ'ալ, վերելք մը ե՛րբ հուժկու,
Եւ իմաստուն պատուանդանին վրայ լուռ եւ ծընրադիր,
Աղօթելով, աղօթելով համբուրէ.
Ըսուներ սուրբ մեռեալներուն մեր անմահ...:

ՀԱՄԱԿՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՌ Պ. ԽԱՏԻՍԵԱՆ

Նախարարապետ Հայկ. Հանրապետ.

Մեր սիրելի մեռելներու թափօրին հետ այս գիշեր,
Ապրած վրէժին Յաղթանակն ու Յաղթանակը փառքին,
Երջանկութեան եւ Սուգի համբաներէն անցնելով՝
Կու գանք ըզբեզ ողջունել...:
Ամէնքս անդորր զրահուած ենք Վրէժի,
Ասելութեան եւ Յոյսի նըրիական ջանքերով.
(Որ լըբենի խուժան մ'իւր թոքը պատնեց
Չանոնք հապանեալ մարելու)
Որոնց լոյսերն արեւալոյսի մը բոցերուն պէս հուժկու,
Մեր կողերուն կու տան Ուժ, անխնայներուն սուրբ՝
համբոյր,
Եւ ամբոխին կորսաւակ՝ անէ՛ծք...: Ո՛վ հակասագիր,
Ո՛վ շանթերու, ալիքներու, վարդերու
Հերոսական մահառում...
Եւ շրդալուծ օրերու ի՛նչ հրաշափառ ալլակեր-
պում...:
Ահաւասիկ մենք կու գանք թափօրներով, պարերով,
Անդունդներէն՝ ուր մեր միսերն անգղերն անարգ
կըսցեցին...

Եւ վիներէն, անժաններէն Չարիքին,
 Եւ վերջապէս մեզ ծընող արգանդներէն հրաւառ
 Ուր Վրէժի, Կամփի, Մըսփի արեւներ
 Վեհօրէն արդ կը հեւան...:
 Ահաւասիկ մենկկու գանգ պատած պատանգըմերսեւ...
 Ու դարերով խառազանուած մեր կողերէն վար հոսող
 Արինն համակ կը փոխուի հառազայքի, համբոյքի...:
 Եւ բոցերու, երգերու մէջէն ընդոս փախելով,
 — Աղօթելու, մըղընջելու միտ պատրաստ —
 Մոռալ ամպերու մէջ շանքերը նըրանող արծույն պէս,
 Մենք՝ մահէն ի կեանք արշաւող՝ մեր բըռունցքներն
 իբր բոսք,
 Նորէն պատրաստ հակաշելու մեզ խորհակող կամ-
 քին դէմ,
 Անմահաբոյր Երազին, Փառքին համար հրազըմբէք,
 Մենք այս գիշեր թափօրներով կու գանք ըզեզ ող-
 չունել...:
 Ո՛վ երջանիկ արշաւոյս մեր գիշերուած երկինքին...
 Բազմակըննիո խորութիւն եւ յոյսերու հորիզոն...
 Ապառած խանդ, շօշափելի ըսփոփանք եւ հրեղէն
 միտք...
 Արմատէն մինչ ծիլը ցայտող ջինջ աւիտ...

Քու աչքերուդ իմաստուն հայեացքներուն մենք կարօ՝
 Թող տու որ մեր ոսկորներուն հետ թըռուառ,
 Լուսաստղարք բարձիւներ իբր կերն վառելով՝
 Համակրանքի համբոյքներ հակսիդ վըրայ աղօսենք...:
 Խորհուրդէն նիւ՛րք ծընաւ, հայ հանճարին կայծե-
 ռէն դո՛ւն,
 Որ բարձրաբերձ Արարաւի ձիւնամարմար կատարէն՝
 Վրէժներու ոսկի մականն ի ձեռին,
 Չանգուածային կամփերն ի մի բոլորած,
 Ազատութեան արձանին կիսամասակը զըսար՝
 Յոյսին մուրնովն անմահօրէն կերտեցիր...:
 Եւ ո՛վ տեսիլ, նոր դարերու երիտասարդ եւ մեծ
 Մովսէս,
 Մըրրիկներու թափօրին դուն խանդավառ դրօշակիր,
 Որ Մասիսի սալին վրայ սըրելով սուրը Յեղին,
 Չանգեզուրի ամպերէն — կայծակներով դեռ յըղի —
 Մըխըրհեցիր, պատնեցիր
 Մեր ապագան խափանող Գիշերին պո՛րք խաւար.
 Ռուն ի տեսն հըպարտօրէն խոնարհած,
 Ամազոնի, Նեղոսի եւ Վոսփորի ափերէն
 Շանքի փունջեր իբր ընծայ ոտներուդ տակ կը նե-
 տենք...:

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀՐԱԽԻՐ

ՊԱՆԴՈՒԽՏԻՆ

Յուպդ ալ կոսրէ՛, ո՛վ սրբազան տառապող,
Ու հրդեհիս բոցերէն մախաղն ուսիդ թող այրի.
Եւ յիշատակն ըստկաբոյր երկինքներուն անձանօթ
Ալ թող խաւի սրբիդ մէջ երազին պէս անմարմին...:

Վերադարձի՛ր. ա՛լ հրաժեշտ տուր անժրպիտ մայ-
րերուն,
Ուր կիրքին հետ կը հոսի ասելութիւնն անհամբոյր.
Ու արիւնի օր մ՛ հապանեպ ու մեկնեցար իբր ըստուկ,
Մեր կամներուն վրէժէն վերջ պիտի դառնաս արդ
հրպարս...:

Ալ մե՛ծ եղիր. որովհետեւ, ո՛վ նորածին երջան-
կութիւն,
Մեր երկինքին աստղերն հին՝ նոր փառներով կը
ծրայսին.

Ու հայրենի բարձունքներուն վրայ վեհ,
Կը մըռնընչեն պողպատներն ու կը հրդեհուի եռագոյնն...:

Ալ կոսրէ՛ ցուպդ: Ա՛ն սա բըրիչն ու առ սա սուրն
ոսկեփայլ,
Մին հողին սի՛րսը մըլձէ ու մին հակսի՛ն նենգութեան.
Ու երբ անցնիս դաշտերէն, ծառուղիէն նորակետս,
Մարդերը թող ողջունեն Քաղաքացին երջանիկ...:

Տ Ե Ս Ի Լ

ՍՈՒՐԲ ԱՏՈՒԵՐՆԵՐԸ ԿԸ ԽՕՍԻՆ

Ապրիլ 11 ի յիշատակին

Դուք, ո՛վ Յոյսի եղբայրներ,
Ու գեղաբոյր Յիշատակին համար այսօր կ'արտասուեք
Ե՛ւ վեհօրէն Ե՛ւ անգորր,
Աննառազայր եւ թուառ գիշերներէն անցնելով՝
Կըրակեցէ՛ք սա խունկի սուրբ մաշտաններն,
Ի՛րենց բոյրերն հայրենի խորաններուն առջեւ եւ
Թող հապանեպն շանքերու եղբայրութիւնն որոնել...:
Այսօր Ե՛ւ լանք Ե՛ւ վեհօրէն աղօթենք...
Ժողովուրդ մ՛ իր հերոսներովն է հրպարս...:

Օ՛հ, լոյսին ո՞ր բարձունքներէն կը մըռնընչեն Անոնք արդ...
Այս ի՛նչ հեշտին աղաղակ է որ ամպերէն կը հոսի...
Մըրիկներու ի՛նչ ահաւոր որոտում...:
Օ՛հ, կանգ առեք, ո՛վ դուք բոլորդ որոնց սրբին մէջ այսօր,
Կը բափառին լուսապայծառ եւ սրբազան ըՍտուերներ...:
Ամպերն ահա երկփեղկեայ ու հապանեպով կը բացուին.
Եւ Յաւերժին ապարանքին — աստուծային դամբարան —
Բոլոր անոնք որ գերեզման չունեցան,
Եւ դեռ անոնք, որ ալիքներն իրենց պատանքն հիւսեցին,
Բոլորն հրպարս, անքիւ սուրբեր անմասունք,
Թափօրներով կ'իջնեն զուարթ՝ զերդ մայիսեան ճառագայր...:

ունկընդեցե՛ք, եղբայրներ, սրբահաղորդ, երկիւղած,
Գեղաբարբառ շքանքն Անոնց անաւաթիկ կը խօսին,
Կը քառոյն խաւսուրիւնը Սուրին...:

«Ո՛վ փառք, եւ ալիւ՛ն եւ օրնուրիւն...

Փառք մեր Յեղին եւ համբոյր մեր մայրերուն...

Անաւաթիկ եղբայրօրէն ձեզ ամպերէն կը խօսինք

եւ մեր խօսինք առաւելուր շանքերուն կը յանձնենք:

Մենք ալ իրաւաւ մեռելներ՝ գեղեցիկան ոնիրին,

Մենք՝ երջանիկ օրերու յարազրւարն ուխտաւոր,

եւ լրբուին կարմիր զոներն ու անհրճուց ծամապահ,

Մեծ խնջոյթին ջինջ գիւղիկն դեռ չըլլար հարսնելու...

Ի՛նչ արեւոյսի համբոյրներէն զրելլուած

Գիշերներու դրոնապան...

Մենք՝ դրօշակ բմբոս եւ Մըսսոնի գերիներ...

Մենք բիրտ ուժին տակ մահացած գեղապանգուր իտեալ...

Մենք մաքուր Յոյս ձեր խիղներուն ալիւն,

եւ ջինջ փառք, եւ անքերի բոյ-հաւ տօք

Ալիւնդեալ գիշերներու...

Անաւաթիկ եղբայրօրէն ձեզ ամպերէն կը խօսինք

եւ մեր խօսինք առաւելուր շանքերուն կը յանձնենք...

Այսօր անդորր արտաւերջեք Յիւստակին համար լոկ.

Ու վաղը, ձեր պանդուխտի օրեւանները խարխուլ,

Ըզմեզ հընձող գերադիւղով քանդելով՝

(Օ՛, զարնուրէի ու սեւ օրերն յիշել նորէն ըսկըսանք)

Քանդակեցե՛ք, կերտեցե՛ք,

Մեծ պանդուխտն հ սրենքի,

Ի՛նչ քափառող բոսուրներն ուն վայելաւ...

«Վաղն, ո՛վ ազնիւ սերունդներ, ո՛վ կենդանի ներսներ,
Վաղն, երբ արփույն համբոյրներն

Երջանկօրէն ձեր կոպերուն կը հրպին,

Ձեր բրդիները հողին եղբայրութեան չըլանձնած,

Բոլորդ հապնեալ փարեցեք երկնապարգեւ պողպատին...

Աստուածները վրէժին համ օր լոկ կ'ապրին...

Եւ ուժին ջինջ բեւերուն տակ մայրենի,

Ալ ըզգեցեք ծիրանի եւ դրեք բազ ձեր զլխուն.

Ծիրանիներ խաղաղութեան եւ բազ մը վեճ գաղափարի...

Ո՛վ հայրենիք, հայրենիք, դաւաճաւ տարերով...

Ո՛վ հայրենիք, կարկաշատն առուակներու մենք կարօտ...

Մեր բոսուրներն անա կ'երգեն Ասեղաթիւն եւ Վրէժ,

Ո՛վ Հայաստան, Հայաստան, Անմահութիւն եւ Երազ»...

Նիլիկէ ուն նահաճակներուն կամֆը

Կիլիկեան ճահաճակներուն կամքը

ԱՀԱԶԱՆԳ

ԿՈ՛Չ

Ո՛վ երջանիկ Արեւմուտի քաղաքակիրթ ժողովուրդներ,
Ռահվիրաներն իմացական՝ գեղածիծաղ մշակոյթին,
Որ ծիրանի համբոյրներուն տակ Ուժին՝
Պիտի կերեւէ նշխարական վրնիւներ,
Թոյլ տրեւ որ մեծ յոյսերու օրեր ապրող ցեղ մ'ընդոս,
Նորօրինակ եղեւոյնն
Մագիլներուն հօնումներէն զօրհուրած՝
Գայ ձեր խիղները փոքուկել այս առտու...:

Մենք, որ մեր ջինջ արիւնին ըստրկութեան սեւ սերմերն
Անխուրեան բոցերով հրպարտօրէն այրեցինք...
Մենք, որ պղպաս բռնակցներով Արարայէն լինչել Վեռտօն,
Մեր նիզակներն ուղղած ընդդէմ ճակատներու բարբարոս,
Յաղթանակի արձանն անկուր ամուրեցինք...
Մենք վերջապէս, որ դարերով կարերով,
Ե՛ւ տառապած ե՛ւ բմբուս,

Արեւմուտի՛ Մըսածումն Արեւելին կ'ստացինք...
Մահուան առջեւ շրմուրած
Նորէն դրժբախտ եր յուններ եւ մըրիկներ գեներական,
Սարսուռներով կը վարակեն մեր սրտերն
Ահաբեկեալ, վիրաւոր...:
Ո՛հ բոլլ տրեւ որ անաւոր մեծութեամբ
Սա զանգակները կախուած ձեր խիղներուն առնքել,
Թափօրներով փարած ա՛ռնց պարանն ռուն պըծինձե՛
Հնչեցընել զանգ այսօր, հնչեցընել զանգ այսօր...
Տեւե՛ք, ազգե՛ր, տարտարուն սալերու վայ մաւսբոյր,
Նորէն հապնեալ կը սրէ
Խուժանն իր սուրն ու կացիները խեւե՛
Որոնք երբեք չը հասչցան ժամկիւն աւարդ բոյր պիղծ...
Ու, վա՛սաբար, զրպստակուած մոլեգնութիւնն իր սնամշ...
Մեր գիշերուած խորանին դէմ յանդիման
Կը խընկարկէ իմաստութեամբ հեքանոս...:
Տեւե՛ք, ազգե՛ր, ձիւնամարմար լեռներն համակ մեր ցեղին
Առատահոս եւ մաքրագոյր արիւններուն ընդմէջէն՝
Արեւոյնսն կ'ողջունեն...
Եւ լընակները կ'սրմիրին առատութեամբ կը հրնուին...:
Տեւե՛ք, ազգե՛ր, ազգե՛ր, ազգե՛ր, բըմբուկն անա կ'որոտայ,
Ամբոխը պար է բընած...
Եւ կ'ուզէ որ պարի իր ծափին մէջ գեղ մի աղջիկներն...
Կ'ուզեն այլերը սուրել, ու բռնաւ ձեռերը բիւրերով

Մահացրենէլ. եւ մանուկներն այրի... ջա՛րդ...:
Օ՛հ, պիտի ո՛վ սանձե նմոյցն այդ խելագար արշաւեն.
Պիտի ո՞ր մեակը բոյլ տայ
Որ դեղնորակ ցորեաններ
Թբուստօրէն խոնարհին իր շունչին տակ զերդ մըրրիկ...
Ի՛ր բարկանայք սալասըմբակ դոփիւնեն՝
Պայծառ դաշտերն աւերին...
Օ՛հ, մինչեւ ե՞րբ քրիստոնէայ համբոյրներ
Անհրապոյր շրթներու վրայ պիտի՝ ստոին.
Կամ պալատները կերտւած մեր լուսաւոր
Ոսկորներուն որմերէն՝
Պիտի հրդեհն ասամներովն իր կըրծէ...
Ո՛հ, բոյլ մի՛ տա, ո՛վ դուք բոլորդ որ գիտէք
Թէ մեր ցեղին զարհուրելի աչքերն ձեզ ի՛նչ կը խօսին...
Ո՛հ, բոյլ մի՛ տա
Որ պարտւած, ասելալիտ եւ անկրօն խուժանին
Յնորուած բազուկը շարժի...:
Եւ, որպէս զի Արեւելին արշալոյսովն իր փայլի,
Ու դարերու քառսն իր նանանչներովն լուսալիտէ,
Օ՛հ քանդեցէք, քանդեցէք
Եւ Խաւարին եւ Չարիքին զոռ պատեհները բոլոր.
Ու զրահելով մեր կողե՛րը շանքերու բեկորներով,
Մեր Զայրոյթին տրե՛ք բեւեր լ՛ընդվրդումին մերիկ-բոց...:

Դարերու Նախօրեակին

ՆՈՐ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ ԿՈՒԶԵՆՔ...

Նուէր կից աստուածներուն

Մինչ ուրիշներ կը պայտարին ի խնդիր
Եղանկութեան,
Մեր արիւնք դեռ կը հոսի լոկ Ազա.
Տուքեան համար :

Բազինին մեջ վեհաւում,
Զոր կերտեցին մեռնող դարերն՝ ոսկեծրպիտ արիւնեն
Ու կողերէն ցեղերուն ըստրկածին ու հրպարտ,
Բոլոր դիմերն անանուն, բազմալեզու, բազմանանար,
Արեւելէն երազապստ, Արեւմուտէն բարձրայուն,
Ահա ասիկ կը շտապեն սեղանին շուրջը բազմիլ.
Ուր խանգալառ բոցերով կը վառի ջահն Իմաստութեան...
Մարմարներուն վրայ պերճ՝ ասորներ մե՛ծ խորանին,
Կրնդունլներու եւ խունկի բոլբոլուն մեջ հեշտօհոս,
Փողովուրդներ ծրնրողի՝ ըստասարկաւ մեծ Վաղուան,
Եղբայրօրէն՝ ա դօքեն...
Որովհետեւ, նաւասայեալ ըստունկներն,

Աստուածներու կամքերուն եւ փափաքին հակառակ,
Կրկն մտերիմ աղօթքին մեջ ու վրժի՛ն...:

Դիմերուն պէս՝, աւառիկ, մեծապաշտոն բառերով,
Վայելչօրէն կ'ողջունէ Իմաստուններ երկրին,
Որո՞նք կարգաւ կը պատմեն
Նըւանուած ջի'նջ իսեպնէն լ'երջանկութիւնը բերրի՝
Ժողովուրդին իրենց զանգուր վարձերով...:
Բայց ծափերէն. երգերէն ու պարերէն վերջ զրարք,
Բարձրանալով պատանդանքին վրայ մեկ,
Ու անժրպիտ ու պրոքսած յօկներն իր,
Մեր ծերունի Իմաստունն ա'յսպէս անա կը խօսի.

«Երիտասարդ խօսքերուն ունկընդդէմ, բնկերներ.
Իմաստութիւնն ու հանճարն որ ուղեղէս կը ցայտեն,
Առած եմ ես մրժստեալ արիւններէն իմ ցեղին,
Որ ծընու կոյր դարերէն սրբաբախի՛ծ ու խաւար
Եւ որ հակասն իր փանդակից «Ազատութիւն եւ Վրէժ»...
Բաբէ՛, դիմերդ, մերկօրէն պատմեցիք
Ազատստե՛նջ ձեր ցեղերուն հրեւուանցն ու սէր'ը կարմիր,
Եւ շընորհներն աստուածներուն սրբազան
Որոնց մարմար անդրիներուն՝ իբր ընծայ,
Կ'ողջակիզեն ու կը պարեն ու կը խըմեն վեհօրէն,
Նոր Դարերու, նոր Յոյսերու, երջանկութեան ի խընդիր...:
Բայց, դուրսն իմ մե՛ծ ժողովուրդս, (ան պիտի մի'ժս մեծ ըլլայ,
Որ դեռ երբ'է' չը տեսաւ
Գեղ սծի՛ծ աղ առաքալոյս մ'ու մայրամուտս մ'անարիւն,
Բազուկներով, բրդիչներով, փառերով.
Աստուածներն իր աստուածօրէն ու անփրժի՛նք կը փանդէ.

—Որովհետեւ գիտէք որ կ'աստուածանայ ցեղ մ'ընդոս,
Երբ սրբերն իր միահամուռ՝ Գիշերին մեջ սքըմեն—:

Այն ըսպիսակ մոմերուն,

Ջոր դարերով խորաններու վրայ սուրբ,
Ձեռք երկիւղած հաւատացեալ՝ վառեցի՛նք,
Ու Կրօնքին ու Աղօթքին բարեպաշտ,
Որոնց անդորր վերացումին եւ յայնն մեջ ցնորական
Կը զանէինք ցուկերը մեր զոմերուն,
Այս բոլորին, այս բոլորին իբր վարձք,
Գրեկեցին մանն եղբայրներս ու զոս Լըկումը փոքերս...
Եւ կը հոսի դեռ արիւնն Ազատութեան համար լոկ...:
Այո՛, վրնիւն անդառնալի է այսօր.
Քանդումի գործը շուտով եւ վեհօրէն կ'աւարտի
Ու հանն արի բռնապետ ժողովուրդն այս մեծազարմ,
Այս բազնին մեջ վեհաշուք
Ու Դարերու իմաց սկան սեմին առջեւ բարձրադիր,
Գեղաբարբառ կը պոռայ.
«Հին աստուածներն ալ մեռան, Նոր Աստուածներ կ'ուզենք մենք
«Առաքինի, երիտասարդ, բզմալի տաստածներ,
«Որ շանքերով, բոյներով խառնազանեն անխըսիր.
«Ճակատագիրն ու Գիշերն եւ Մրրիկներն անառն...:

Բ.

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ԵՏԵԱԼՆ

Կանգ ա՛ն — «նիգ մ'ալ» ամպերն ինծի կ'որոտան.
Մութին ծոցէն խաւարին բիբն ինձ կ'ըսէ,
«Զո՛ւր ժըպիսներ, դարերն իսկ դեռ չըհասան».
Կը փըսփըսայ վերէն լուսինն «ըսպասէ»...:

Կ'երգեն շուրջիս իրերն, ինձ վարդ կը նետեն՝
Որ կ'ելլեմ վեր նիւղ հակառակը շանքին,
Որ կը ծընի բարձունքներէն, ամպերէն
Եւ կը սուզի անհունին խորն ովկեանին...:

Կանգ ա՛ն, եւ կամ նըւաղեցար փայլոյ յոգնած,
Առանց ասոր ալ թէպէտ քեզ պիտ' հասնիմ.
Զի արարիչ մ'է ըսեղծած զիս — Աստուած —
Եւ դուն ծընած մըսփիս բոյնքէն մըսերիմ...:

Ո՛վ մըրրիկ, ո՛վ անհրապելիդ. կ'աղօթեմ
Արդ ծըննադիր բոց-ուժիդ դէմ յանդիման.
Կեցի՛ր այդտեղ, այդ բարձունքին վրայ վըսեմ,
Նըպասակիս լեռը քեզի պատուանդան...:

Ծընած հովէն, արցունքներէն աստեղերուն,
 Ու համբուրած թրուառութեան ձեռքը սեւ,
 Ես, միամիտ եւ ծեր տղայ, անանուն
 Ուժն ունիմ արդ հասնելու քեզ հեւ ի հեւ . . . :

Ձիւնը հասակիս մէջ՝ ըսպիսակ ու զրարք՝
 Երբ երագել կը սորվէի լուսինէն,
 Եւ կ'երգէի քաղելով մօրքս հետ վարդ,
 Ի՞նչ ալիքներուն կը հեգէի բառն ամէն,

Ձիւնը հասակէս, կ'ըսեմ, հանչցայ քեզ արդէն,
 Թէպէտ այնքան՝ որքան անցորդ մը կըրնայ
 Հէգ մեռել մ'իւր շիրմաքարի տակէն
 Հանչնալ ու պահ մ'աղօթել լո՛ւռ իր վըրայ . . . :

Համբուն վըրայ որ կ'երկարի քեզ անհուն,
 Կ'ըլլամ մտերիմ Փառքին հետ, կամ դողահար
 Կը յանձնեմ զիս Արեւին հուր թելերուն՝
 Ի տես Վրժիւն, Մըրրիկներուն դալկահար,

Ինչպէս մանուկ մ'որ կը վախճայ անգիտակ
 Ու կը փարի մօրք փափուկ քղանցքին,
 Երբ կը տեսնէ մարմար առիւծ մ'ներարձակ
 Որ կը նիրհէ դըրան առջեւ պալատին . . . :

Ո՛հ, որքան բո՛ւռն է իդձքս քեզ հասնելու,
 Շանքի թելեր դըրած քեզի կ'արշաւեմ.
 Անփոյթ քայլերս հըրամանիդ միտ հըլու,
 Կը չափեն վիհն ու անտառները վըսեմ . . . :

Օ՛հ, դեռ երկար պիտի փախմ . . . : Ալ կանգ ա՛ն.
 Յոգնեցայ : Ո՛ւր է Լոյսն, Անհունը . . . Գիշեր . . . :
 Քնարիս փոկ լուռ կ'արտասուեմ, գերդ սիրահար
 Մ'իւր սիրունայն հողակոյսին առնքեր . . . :

Պահ մ'անհունին եզրը նըսած կը խոկամ.
 Գիշերն ի՛նչ փոյթ, վըսեմ երգ մ'է Ապագան.
 Մըրընջող շանքէն, որոտներէն վերջ անհամ
 Արփայն ժըպիտն է որ կ'իյնայ տիպահան . . . :

Թող այդ գիշերը բըրնկի հոգւոյս մէջ
 — Ձերդ նայութեան հրաշքն՝ սրտի մէջ սիրող —
 Արշալոյսով մ'որուն կայծերը անեղջ
 Պիտի համբուրեն կոյսի կողերդ ոսկեռող :

Անդունդն առջեւ է անյասակ, դէմքս՝ դո՛ւն,
 Կամ պիտի՝ հուժկու բըրիչքով մը քեզի գամ
 Եւ կամ ամպէն ինկող արծուի մ'պէս անբոյն,
 Թող գըլորիմ՝ քրած խաւարն ինձ դամբան . . . :

— Կանգ ա՛ն — «նիգ մ՛ալ» ամպերն ինծի կ'որոտան.
Մութին ծոցէն խաւարին բիբն ինձ կ'ըսէ,
«Զո՛ւր ժըպիտներ, դարերն իսկ դեռ չըհասան»
Կը փըսփըսայ վերէն լուսինն «ըսպասէ» . . . :

ԹՇՈՒԱՌՈՒԹԵԱՆ

Դուռը բախողն ո՞վ է, ինձմէ ի՛նչ կ'ուզես,
Ո՛վ ծեր վըհուկ, խըրնիթներու գիշերներու ուրուական
Հին օրերու մըսերմութիւնն ալ մոռցիր.
Ես ուխտած եմ հետըդ երբե՛ք չըլսուիլ . . . :

Հեռո՛ւ ինձմէ, ա՛լ ձանձրացած եմ քեզմէ,
Զերդ դեռասի հարս մ'իւր ցընդած կեսուրէն,
Դուռը պիտի չըբանամ, յոյսըդ կըսէ՛,
Զիս աստուածներն որդեգրեցին. շոյեց զիս ձեռք
մ'երջանիկ . . .

Նիգին ծակէն կը դիտեմ դէմքդ պառաւ,
Ըսըրկութիւնն հոն իբր արցունք կը հոսի,
Օ՛հ ես կ'ասեմ բիբերուդ այդ սըխութիւնն
Ինչպէս կ'ասեն ծաղիկներն անարգ համբոյրն օձերուն:

Զո՛ւր կը սպասես, Գաղափարի յապարանքն է այս
վըսեմ,

Ուր տուն-փեսայ եկած եմ մեծ օժիտով !
Պիտ' հոս երբե՛ք չըմըտնես, ինչպէս ժամէն՝ սասանան.
Հեռացիր շուտ. ես պիտ' երբամ ասդերուն գիրկը
նընջել . . . :

ՆԱԻԱՎԱՐԻՆ

Թիավարէ՛, ո՛վ ծերուկ, Աւ ծախօր՝ ի՛նչ կը սպասէ...
Բազուկներուդ ուժը տուր քիերուդ հին մերկութեան.
Ու գերդ խենթ մահչ մ'որ իր ձիւն կը մըտակէ քրտորտէն,
Խառագանէ՛ եւ դու արդ կողերն յոգնած նաւակիդ....

Ու հապնեալէ՛. հոգ չէ որ քրտինքն հոսի կուրծիդ ի վար,
Ինչպէս կանաչ մարգերէն անխօս եւ ջի՛ջ առու եր.
Թիավարէ՛. (ու այս լեզ՝ Բալաւազի լիւն է լոկ
Հստակ մ'է Բա՛ւրդ Բեգի եւ դուն կամփա — քիա-
վարէ...))

Առագաստ Բա՛ց կամ ըստալէ. մըրըրկէն մի՛ սար-
սափիր.

Խոյս տուր միայն սա կոպիտ քրքումներէն ժայռերուն,
Որ հիւղակիդ կը ցրնցեն խաւիսով պատերը անհիմ,
Ինչպէս քրքրեալ կիրքին կը՛ոջ մարմինը մահուր...

...Ալ կանգ ա՛ն հոս. ու երգէ երգըդ խրոպոս,
Ալիքներուն պիտի՛ ըլլանք երգերով լոկ մըտերիմ.
Ու եզերէն բող դիտեն երջանկութիւնը մեր սին,
Մենք այստեղէն հըրնուանք իրենց խաբուսիկ...

ՆԱԻԱԿԱՅՔ

0 —

Յուլիսեան ջինջ առաւօտ...

Կը բարձրանայ մըտուռն արդէն ու համբոյրներն արփիին,

Կ'իյնան ծրպիտ առ ծրպիտ

Մեհեաններուն վրայ հըպարտ Բաղափալիք ուսանին:

Պայքարին կողմիցներն երջանկակիւն մայքերէն,

Կը խուժեն դէ՛պ ըսեմարանն ահաւոր,

Դեպ ի հըրնոցն, վառարանն ուր համասարած Շարժումին,

Կ'եռան շանքերն ըսեղծագործ հանճարին բո՛ց կայծերէն...:

Գիւղին անդորր մեծութիւնն ու մարգերուն երազն հոս,

Կը խամրին ի՛բբը նըւազ

Ինկած կարմիր կըլափին մէջ ժըլտորին...:

Երկաթին գործ բերաններէն շոյին անդուլ կը պողթկայ.

Ճախարակներն արտասովոր կը պողան

Մատերուն տակ մարդերուն

Ու զըսպըւած ուժին հրավառ ուսումներէն խելագար:

Կը պարպըլին ահա պարտաւ արգանդներն

Հըսկայ եւ վեհ նաւերուն. որոնց պորտին վրայ մըլտած

Նըրբամարմին ու երկնուղեւ կայմերէն՝

Զրւարք դրօշներ կու սան համբոյր այտերուն լոյս փաղափին...:
 Ու մրտաժ բեռնակիրներ՝ որոնց առոյգ կուրծքերէն
 Քրօսինքի ջինջ կաթիլներ առատօրէն կը հոսին,
 Քարափին վրայ հաշակաւոր կը շարեն
 Պարկերուն դէ՛ղն ըսպիսակ:
 Հոն՝ բըխակող ցրտկանաւեր անխաթարախ ու յըղի,
 Մայրամուտին գոմերն իրենց ինչպէս կովերն հեւալէն,
 Կ'արտօսան դէպ ի եղերք.
 Որուն կոպիտ որմերուն տակ երեք մանչեր մուրացիկ,
 Այ ձանձրացած աղերսելի մարդերուն՝
 Կը կասակէն փորովն իրենց անօրի...:
 Հոս՝ գեղակերտ նաւ մ'արագ—ովկեանոսեան ապարանգ—
 Հրդեհներուն, ալիքներուն առջեւ զրւարք ամբոխին
 Որտալով մեկնումի փայլերգն անեղ ու խրոպոս,
 Կու տայ հրաժեշտ ցամաքին ուր մարմինն իր կերտեցին:
 Կը խարըսխեն անդին անա շանթազրահ, բարձրավիզ,
 Ներհասարգ ուրիշ նաւեր ըզգուշաւոր փայլերով.
 Խուճապն արդէն կը սկսի, տեղի կու տան պըզտիկներն,
 Որոնք գիւղին ոչխարներուն պէս խոնարհ
 Կը շտապեն դէպ ի փարախն ի տես մոլորցող գայլերու...:
 Նորէն բոցերն երկնահամբոյր Աշխատանքին բարեբար,
 Կը տարածուին հորիզոնէ հորիզոն.
 Այ ո՛չ դադար կայ ո՛չ բուն եւ ոչ մէկ բիծ զայրոյթի,
 Համակ շարժում ու հանճար, համակ բազուկ ու քրօսինգ...:
 Հոն, պանդոկի մ'անասակառոյց վերնայարկէն գիւրպական,
 Գեղեցիկ կի՛ն մ'հոլանքի
 Բիբերուս լո՛ւռ կը ծրպսի...:

Լ Ո Գ Ա Ն Ք Ը

Նքերն անբիծ կը հրծծէ...
 Գեղաւարք ծո՛վը կը հեւայ, որուն լուրք
 Արգանդին մէջ իբր ոսկի սերմ կը հոսին
 Հառազայքներն արեւին...:
 Կարմիր ու վեա բըլուրին տակ եղերքին,
 Ուր տերեւներն երկնահամբոյր ծառերուն ,
 Կը փշափրսան զեփուռին հետ ամուրի,
 Նրբամարմին ու ըսպիսակ էակներ
 Կ'ըմպեն բիւրեղ առ բիւրեղ
 Նըջանկուրթունս հանոյին...:
 Ամենքն աղուոր աղջընակներ հոլանքի,
 Դեռ անգիտակ կիրքի՝ հրակայ գողտքիքին,
 Կը զըրկեն ջուրն ընտանի:
 Ու ըստիմներն իրենց գողտքի կուրծքերուն,
 Որոնց մէջ դեռ կարին տեղ
 Կը բըրբըրան յոյսի ցոլքեր միամիտ,
 Ալիքներուն փաղք հրպուժեն գիւրպորք,
 Կ'երազեն սերն ու նրբաքերք վարդ շրթներն՝
 Ապագայ յոյս մանուկին...:
 Ոմանք անգին կը պարեն պարն աստղերուն,
 Ճիգեր կ'ընեն ըզմայլելի եւ նրկուն.
 Կը կասակեն ջուր կը սշրակեն ուրիշներ,

Վարսերն իրենց ոսկեփայլ
Տըւած հովին ալիքներուն հեռօրօր...:
Քըրփիչներու ի՛նչ քընփուրին խօլական,
Ոսումներու ի՛նչ քսպիտակ հեղցութիւն,
Եւ ի՛նչ խարտաւ առասութիւն շարժումի
Կը վեզվեսեն հանելի ջուրը ծովին...:

Ու մարմիններ շուշանաբոյր ու քեթիւ
Կոհակներուն մէջէն անդորր կը սահին,
Կողերն իրենց — քընփուտ պարտեզ մ'որուն մէջ
Հաննար մ'հըսկայ կամ ոնրագործ մ'անարկու
Դեռ անարիւն կը նիրհեն —
Տարածելով արփույն կանաչ քեւերուն
Ու աղօթքին վըրայ յըսակ ջուրերուն...:

Հ Ր Դ Ե Ն Ը

Հրամանն քսո՛ր աստուածներուն հեթանոս,
Կոյր մըրրիկներն անսաններուն շեփուրեց.
Ու խըքանեց կասաղութիւնն անաւոր
Հըրամարմին շանթերուն...

* * *

Ո՛վ գիշեր աղէտաւոր եւ անծրպիտ յիշատակ...:
Ճակատագիրը մոլեռա՛ղ՝ մանուկն հըրեց դեռատի,
Որուն նիհար ձեռներէն կանթեղն ինկաւ կոտրելով
Քուրձերուն վրայ հընտմաւ...:
Ձեթին կարմիր լեզուէն տախտակամածը խարխուլ,
Բըռընկեցաւ հապանեպով անէծքին տակ պառտաին.
Որ շըւարած՝ անպէտ իրերն իր շալկած՝
Ծեր ոստումով մ'անապարեց զըռնէն դուռ:
Նընչասենեակը խուժեց հուրը ու անկէ վերջ բըր-
sօրէն,
Դէպի մատանն հեռաբոյր...:

Ո՛վ գիշեր աղէսաւոր...

Նըւիրական սըրբութիւններն հայրենի

Ու ապագան եղանիկ երազներու եւ յոյսի,

Զարհուրելի ու դժբախտ մայրամուտներ կը գրկեն...

Խըրհիթէն վերջ պալատն ահա բըռնկեցաւ... օգ-
նութի՛ւն...

Ու անկէ վերջ ունիւ մ'ալ...

Կամարն արդէն փլաւ բոցէն ու բռնցքներէն մըրըրկին

Ռոնք իբրեւ սիրահար՝ զըգուանքներու մէջ վայրի,

Կ'ըմպեն հանոյքն աւերումին... օգնութի՛ւն...

Ու մոծիլները կարմիր ինչպէս ոսկի թիթեռնիկներ,

Կը բարձրանան բըրգաձեւ ու կ'իյնան վար իբր ասուպ:

Ասղերն ա՛լ չեն տեսնուիր ծովսին ըմբոս պարերէն,

Որ գերդ ամպեր կը պատնէւեն պայծառութիւնն եր-
կընքին...

Ո՛վ գիշեր աղէսաւոր...

Հորիզոնն արդ բոգերու պէս կարմրած՝

Եղանկօրէն կը հըրհուի: Քաղաքն համակ արթընցաւ.

Ու մայրերէն՝ ուր խանձուխին կը բուրէ հոսք խենէ,

Սարսափահար կը շապեն մարդերն ահա կիսամերկ...:

Կիսաս մընաց երեկոյթն ապարանքին մէջ զըւարթ.

Հարսին կենաց չըպարպրած գաւաթներ դեռ կը
սպասեն,

Ու փեսին հետ հարսներուն յուսահատ

Դողերով ջուր կը կըրեն...

Ծերունի մ'հոն՝ թոռնիկն որուն վիրաւոր

Հողին վըրայ կ'արժատուէ,

Կ'անիծէ բոցն ու խուժանն երկուքն ալ նո՛յնքան զխ-
մար...:

Առաստուծ, արփիին նըշոյլներուն հետ զխուր,
Իրենց բոյներն ալ փանդրած հէք թըռչուններ սըգաւոր,
Մեռած փաղին դագաղին շուրջ մահերգեցին ողբա-
ձայն...:

Գ Ի Շ Ե Ր

Համասարած անդորրութիւնն եւ գեհենն...:
Ծիր կաթինի կապոյս յըղի արգանդէն՝
Կը ծընին լուռ սիրոյ աստղեր անանուն՝
Անհրապոյր մըսուրին մէջ ամպերուն...:

Խաղաղութիւն եւ ըսփոփանք...: Ահաւոր
Պայքարին պիղծ քրմունիները բոլոր,
Կը փանդուն խաւարին սեւ մուրհերէն,
Ի՛նչ անուն մայքերը ներդաւնակ կը լըռեն...:

Օրհնութիւն եւ աղօթք...: Յոյսին պէս հեշտին
Կաթիլներ վար երկինքէն վար կը կաթին...
Ու կ'ըլլան բո՛յր, սէ՛ր, հառաչանք եւ գինի
Ծաղիկներուն ըսկիհին մէջ նըրբենի...:

Երա՛գ, ցընո՛ւրք...: Պիտի ըլլայ վաղն՝ երէկ...
Ու յիշատակ մ'իգուր պիտի մեր սիրսն հեգ՝
Փընտէ սա ջինջ ալիքներուն վըրայ ուր՝
Լուսինն անդորր կը գիշերէ ոսկեթոյր...:

* * *

Կը քնանան լեռներն յոգնած ու զբաւոր,
Մըսերմացած Աստուծոյ հետ իբրբ բոյր.
Ու խորհուրդին մէջ իրենց գանկը մըխած
Կը շընչեն լուռ գաղտնիք մեծ — միգամած: —

Ու գեփիւտները միամիտ, ամօթխած —
— Զերդ աղջիկներ դեռ արբունքի չը հասած —
Կ'օրօրեն փունն ըստներներուն՝ ու լըռիկ
Կը համբուրեն վարդին այտերը միսքիք...:

Եկեղեցւոյն մէջ Տիրամայրն անխրոճ,
Որուն Որդին դեռ չէ գիտակ՝ ապահով՝
Բիրս ծանրութեանը խաչին, լուռ կը ժըպտի
Մերկամարմին սուրբին՝ կախուած փոքրնի...:

* * *

Ու կը նիրհեն...: Պիտի խիղճն իր ո՞վ քննէ...:
«Սիրոյ պահն է» կ'ըսեն զոյգերն, «Ոնիրին»
Կ'որոտան սեւ հոգիներ, ու կ'աղօթէ
Դասապարտեալը պատկերին դէմ Յոյսին...:

Կը հըսկէ մայրն օրօրոցին առնըքեր,
Ու իմ խոհերս կըքափառին գերդ եքեր.
Յաւերժութիւն, գեղեցկութիւն, սէ՛ր, անհո՛ւն,
Մոռացութիւն, Մըխիթարա՛նք, Սըրբութիւն...:

ԳԻՆԵՏԱՆ ՄԷՋ

Խաբխուլ դրան առջեւ ֆայլերս կանգ կ'առնեմ...

Գիշերն արդէն պրդնոր ու լայն գետերու պէս կ'առաւի,

Քաղիքն բոլոր երակներուն մէջ ուռած՝

Մըռնջելով առատօրէն կը հոսի...:

Կը մըսնեմ ներս: Բանքըստ մա'ս մը ծուխէն՝

Ոստումով դուրս կը խուժէ ու կը մեռնի անժառանգ...

Ռամիկ ամբոխն ու գործաւորն յուսահատ

Եկած են հոս չորցընել շապիկն իրենց ֆրէքընած...

Նիհար քելերը սրբին հին ջուրակի մը քախմոս,

Կայր ածողի մը դողդոջ մատերուն տակ կը հըծծեն,

Որ ճըրագի մ'անհրապելի ալիքներուն հետ զրկուր՝

Կը կորսորին ժրխորին մէջ ու մուխին...

Մէջեղը զոյգ ցընծուհիներ ըստիմներով հովանի,

— Կարծես դժողոփն մէջ ինկած երկու հրեշտակ դեռատի —

Ժըպիսին հետ կը ծախեն պորտերն իրենց յարաւարժ,

Որոնց առջեւ իբր կուրծք նետեց յիմար մ'իր ֆրսակն...

* * *

Է՛, ո՛վ կաւատ, զինեպան, ըսպատե՞մ դեռ, ըստպէ՛.

Բաժակըս բեր ու լեցուր կարմիր եւ ջինջ գինիէն.

Կամ ըսպիտակ ու պայծառ օդի՛ լեցուր, շա՛նք լեցուր.

Ես ամբողջ օրն ըստուկ մ'էի՝ կ'ուզեմ ըլլալ արդ աստուած:

Յովուհիդ հրամայէ ծուցկիս վրայ գայ նըսիլ.

Մարմնըս բող բող ընկի ըստմոհեւ, այտերէս,

Գերի ըլլալ ըմպելիին ու համբոյրին սընտի

Աւելի հե՛տ է մեզի քան ծառայել մարդերուն...

Բե՛ր, զինեպան, հին տակաւէն բեր, լեցո՛ւր,

Բաժակս պարապ է նորէն սրբերուն պէս ծերերուն.

Թող սիրս աղջիկըդ առնէ եւ դուն փակիս—լեցո՛ւր,

Մենք օրն ի բուն կը ֆրէքնինք անոր համար եւ ֆելի...:

ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԻՏՈՒՀԻՆ

Ժողովիս հետ՝ ցրնորակա՜ն եւ նրկուն
 ըպիսներո՛ւ կ'ապա՛ն գա՛ն հետաւոյր,
 եւ միացած լոյսին կանաչ ցոլերուն
 Կ'երկարի երգն իր հազազին ձիւնաքոյր...:

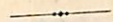
Երբեմնիս շրթունքներէն նըրբազիծ,
 Ուր կը հըրճուի յոյսին, երգին նամբոյրն արդ,
 Ա՛լ կ'ընծիւղի կեանքին հանոյ՜ր անբիծ,
 Զերդ ցոլունէն վարդին ծրպիսը զըւարթ...:

Կը ծափէ Բէնը: Մահն համակ սարսուռով
 Կը հըրդեմուի. եւ իր ոսկի ծիծերուն
 Վէ՛սվէ՛տումին չակ անդորր կիրքն անխըռով
 Կ'անմահանայ, կը հալի վի՛շաք անհուն:

Ու ձեւերուն, շրնորհներուն ի խընդիր,
 եւ ըսպիսակ մարմնոյն՝ ձայնին որ կուլայ
 Յոգնած կողերն իր անբերրի, ծընրադիր
 եւ կը ծիւրիմ, կը սըզամ սէ՛ւն ապագայ...:

Քո՛յր, Լրագի ալջիկ, բող կոյս բիբերուղ
 Մերկութեան մէջ հոգւոյս վի՛շաքը փամուին,
 Մօր ծիծն ինչպէս մանկան բերնին մէջ անփոյր.
 եւ ա՛ն փունջն այս, փունջը սրտէս Արուեսին...:

ՅԻՇԱՏԱԿ

Գիշերներուս մեհաւոր անդորրութեան մէջ զբոս
 Ուր ջինջ քեւերն երազներուս կը զըրկեն կոյս բարձունքներ,
 եւ վերացած ու զըզոյն կը հայիմ լեզ՝ սիրելի՛ս,
 Այրերն ինչպէս կը հային կիներուն լոյս մերկութեան...:

Վերջալոյսի այն պահուն՝ ալիքներն ուր կ'երգէին
 Մէր հաւակին շուրջ որ եղաւ ֆու օրօւանդ ինքուս,
 Օ՜հ, այն օրէն կը կըրեմ լեզ՝ սրտիս վըրայ վեհօրէն,
 Զերդ վանականն իր սքեմին չակ արծաթ խաչն Յիսուսի...:

Գուն հոգւոյս մէջ, ու եւ ֆեզմով պի՛ս՝ սպրիմ,
 Ինչպէս խամբած ծերութիւնն երգերուն մէջ մանկական.
 — Որովհետեւ, սիրելի՛ս, կը սիրեն լեզ ջերմազին,
 Քեպէ՛ս ըլլաս համբոյր մը լոկ եւ կամ ծրպիս մ՝ արցունքի...:

Ու վերջապէս օր մ՝ երբ մարմինս հըրպի Անոր մարմինին,
 Հողակոյսին կամ յաւերժին հիւրանոցին մէջ պայծառ,
 Ու երբ սոսդերն հարցընեն պահաւոր մեր հըրճուանքին՝
 Պի՛ս՝ մենք ցոյց չսննք լեզ իբր կոյս զատակը մեր շրթներուն...:

ԱՐՇԱԼՈՒՍԱՅԻՆ ...

Արմիսին

Ո՞վ լոյս զրարք եւ մայիսեան համբոյրներ

Եւ կոյս երգեր՝ ձեզ ողջոյն...

Օ՞ յոյսերու, շուշաններու առաւօտ

Պարեզդիս մէջ գեղաբոյր...

Քո՛յր քսապէ, եկուր անդորր աղօթեմք

Վարդերուս հետ դեռաբոյս.

Ու արփիին նրբոյլներէն բոլ հրեմուի

Հասիմներուդ կարք լոյս...

Եկո՛ւր, եւ ջինջ երազներուդ բոյր կոյս,

Հոգիս մէջ հոսեցուր.

Կ'ուզեմ ըլլալ եւ ալ երազ մը զրարք

Գիշերներուդ իբր ընկեր...

Ու լրնակիս մէկ եզրը ե՛ս ծընրադիր.

Թող որ խոկամ զըլխահակ.

Եւ միւս ե՛զրը դուն կեցած, քո՛յր, եղիր,

Սիրոյ անդրին ըսպիսակ...

ՍԻՐՈՅ ԵՐԳԵՐ

Արմիսին

Դեռ կը սպասեմ երդիլիս մէջ մեճաւոր...

Մերկ բիւ երես կը քափքըփին մարգարէ

Ասուպներ, ու սրբներդ

Կը բարկանամ զեփիւռին՝

Սուրհանդակին՝ որ ժամէս ներս կը մթնէ,

Գեղունիէս Արմիսէն շուր մը չունի...

Ու կ'արատասուեմ երդիլիս մէջ մեճաւոր...

Շուշաններու պարեզէն՝

Ուր նրպուռները խոցուած սէրը կ'երգեն,

Այգիներէն կիսաական՝

Ուր ողկոյզներն ըսիմներու պէս կ'ուռին,

Ու արծաթէ վրտակներու մէջ ծրպսուն՝

Ուր եղնիկներն իրենց խառնաւ մազերնին

Դեռ կը լրան հեւալէն,

Վրէժներուս հետ միայնակ

Մերք կը փայլեմ լուսինը ծոցս, ու, Արմիս,

Տաւրակներուն պէս կու լամ ե՛ս ալ յոգնած՝

Ապարանջիդ դէմ տրտուր...

Արմիս, կո՛յս բոյր, ձիւն կարապետս կը սանին

Լրնակին վրայ՝ ուր դու օր մ'ի՞նծ ծրպսեցար

Նուռի մը պէս յուլիսի... օ՛հ այն ասեմ...

Օ՛ աչերուս որ բիբերուդ նայեցան,
Օ՛ շրթքերուս, որ այսերուդ փաղեցին
Անմեղուքիւնն քսպիսակ...:

* * *

Դալկահար արեւ, որ կ'իշխես
Աւարհի առնական եւ կոյս համբոյրներուն,
Ներդառնակ կամ հրմայող բոյնըդ,
Ծորէ՛ մոխրացած եւ հորիզոնացած զանկիս մէջ...
Լո՛յսդ, ո՛վ արեւ,
Կեա՛նքդ, հի՛ւրդ կամ մա՛նդ,
Շնորհէ, ո՛վ արեւ...:

Արմիս, արշալոյսին եւ խնկաբոյր համբոյրին
Գեղատեսիլ մարմնացումն եւ...:

Արմի՛ս...

Քո՞վս ես, գեղեցիկ աղջիկ...
Ես չեմ, հու՛ր, ծո՛ւխ, հո՞ն...:

Մայրամուտէն վերջ, երբ սիրոյ այգը
Կը հառազայթէ,
Երբ ցնորական մորիկներն
Անձաններու մէջ կը դարանուին,
Արմի՛ս, սիրելիս,
Էութիւնս՝ զգուող մարմնոյդ մէջ երազէ...:

Ես՝ ճիւղերի է՛ն պայծառ
Ասղերուն արցունքով՝ որ արհիս մէջ

Ի՛նչ եկեալս կը բուրէ,
Պիտի այդ լուսափայլ մարմինդ
Օձեմ, դրոճեմ...:

— Ինչո՞ւ —

Բայց «ինչու»ն կը խաւարի,
Հոգիս կը հեկեկայ,
Ու ես կը ծիւրիմ...:

* * *

Լուսի՛ն, մեռած յոյսերուս վրայ լա՛ց·
Ես կը պաշտեմ մե՛ղիդ·
Օրհնէ՛, օրհնէ՛ մեր երազող մերկութիւնները,
Որոնք վերքսին եղանկութեան կը հըլին...:
Կը նախանձի՞ս, ո՛վ երկնային սիրս...:

Արմիս, մօ՞սս ես,
Ո՛վ սրտում քոյր, Արմի՛ս, Քո՛յր...
Քո՞վդ եմ, զիրկդ...

Եկո՛ւր, քող սառապանքինս
Սիրոյ կաքսաներու մէջ հրկիզուին,
Եւ ասուածներու ուրախութիւնը՝
Վայելե՛նք, վայելե՛նք, վայելե՛նք...:

ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ

Գրասենյակի Հնկերուհիներուս

Դուրսը ժրպիսն է մայիսեան զարթոնքին...

Քոյրե՛ր, արփույն ջինջ համբոյրներն հրաշուի,
Ալիքներուն վրայ անդորր կը սահին.

Մահը սեռաւ. զեփիւռն անուշ կը հրահուի...

Դառնէրն ապրիլ կ'ուզեն հուսկու քեւերով,
Կ'անին զլւարք բաւերն յոգնած բլրուրին,

Պուրակներէն կը ծորի բոյրն հոգեքով,

Միջօրէին բաներն հապանկ կը բերկրին...

Մեխակին նէս կը նըւանուի ջինջ առուն,

Մըրսէնիները կ'աղօթեն զոռնուակ,

Ու կ'ըմպեն դեռ արցունքն աղւոր ասդերուն,

Ցայգալոյսի երգերուն հէս ներդաւանակ...

Ո՛վ կոյս երգեր... Քաբէ՛, բոյրերս ըսպիսակ,

Քոյրե՛ր, (հանի որ յոյսն ըրաւ մեզ ընկեր)

Որ կ'աշխատիք ու կ'արհեստէք գլխահակ

Լընեզրի մը ուռեցիին նըման ծեր,

Զեր հողանի կուրծքերն յենած սեղանին.

Եւ զբրիչներն որ կ'արհարան ձեր փափկիկի

Մասերուն մէջ, ո՛վ իմ բոյրերս ասդածին,

Թաթխելով յար կաղամարին մէջ փոքրիկ,

Դուք կը զրէք... հեռու սիրոյ համբոյրէն,
Երազներէն, զեփիւռներէն նըրբաքել,
Կասակներէն ալիքներուն որ կ'ոյնեն
Զեր ժրպիսներն շուշանաքոյր ու քեքել...

Աւա՛ղ, բոյրերս միամիտ բիբերով,

Հոս ըստներն է անհրապոյր կեղծիքին,

Այս ձեր շիրիմն է, ծերութիւնն անկորով

Որուն լուծին սակ այրերն իսկ կը խամրին...

Օ՛հ, դուքս ասկէ. լուռ եմ վարդերն ու անբոյր...

Զեր երգերուն կարօսն ունի լընակն որ

Մայրամուտին ասդերուն հէս կ'ըլլայ բոյր,

Եւ ջինջ շրթներ՝ ձեր համբոյրին հեցօրօր...

Օ՛հ, դուքս հոսկէ. մընացէք տունն հայրենի,

Զեր դաւանակին հով, որուն զո՛գը վըսեմ,

Կը նիրհեն բո՛ց-կայծեր, ու ձեր նըրբենի

Մասերուն սակ ըող նա հըծծէ. «կը սիրեմ»...

Վ Ր Ի Պ Ա Կ

Էջ	Տող	Սխալ	Ուղղիչ
7	9	զոնեցի	զոնեցի
7	9	անսքրսուչ	անսքրսուցչ
11	3	սովիւնէն	սովիւնէն
15	18	կ'երեւայ.	կ'երեւայ,
16	24	ժպտերն	պատերն
18	5	ղբրան	ղբրան
22	1	սուգ	սուգ...
23	13	ողկայզներ	ողկոյզներ
26	15	երազին	երազին
29	12	որոսընդոս	որոսընդոս
32	20	դափնին	դափնին.
45	1	մինչ	մինչ
32	24	համբուրէ.	համբուրէ,
35	15	մըխըրհեցիր	մըխըրհեցիր
38	3	Սուրին...	Սուրին.
45	12	հուսացեալ	հուսացեալ
46	19	շընորհներն	շընորհներն
47	10	եղբայրներս	եղբայրներս
59	12	կիրքն	կիրքին
60	6	վէշվէտէն	վէշվէտէն
62	1	հրդեհը	հրդեհը
61	13	հուրը	հուրն

Յ Ա Ն Կ

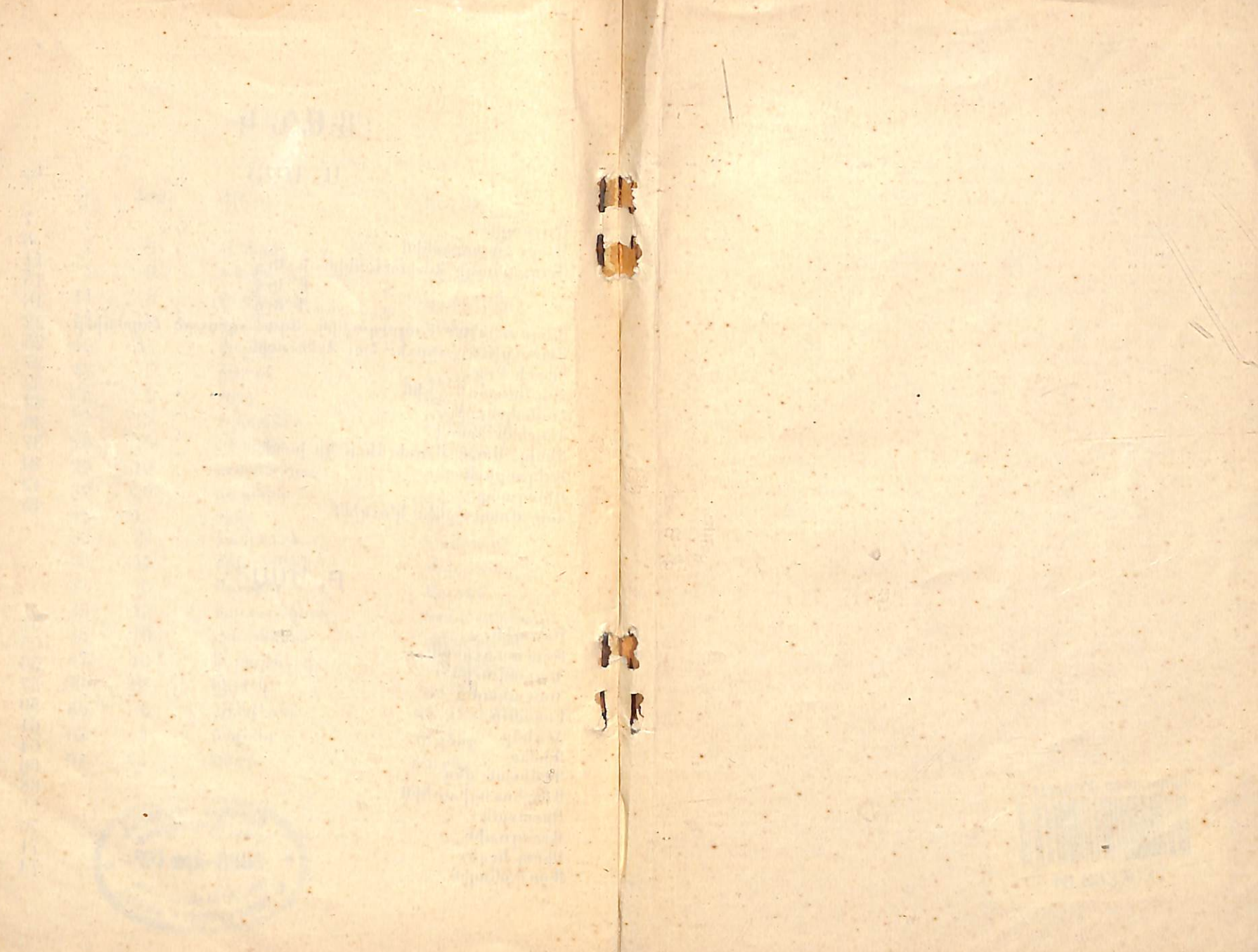
Ա. ՄԱՍ

	Էջ
Մուսային	7
Մայր Հայաստանին	8
Յաղքանակի Նախորեակին, Ա. Երզ	11
» » Բ. Երզ	15
» » Գ. Երզ	18
Յաղքանակին Վաղորդային, Ազատագրուած Հայրենիք	22
Յարուբիւն..., Նուէր Հայ Զինուորին	25
Կոռի Երբ	27
Հայ Սաւառնորդին	32
Համակրութիւն	33
Հայրենի հրաւեր	36
Տեսիլ, Սուրբ Ստուերները կը խօսին	37
Ասեղութիւն	40
Ահագանգ	42
Նոր Աստուածներ կ'ուզենք	45

Բ. ՄԱՍ

	Էջ
Իսեալին	51
Թշուառութեան	55
Նաւապարին	56
Նաւակալ	57
Լոգանք	59
Հրդեհը	61
Գիշեր	64
Գինեան մեջ	66
Արուեստ սպիտակին	68
Յիշատակ	69
Արեւոյդսին	70
Սիրոյ Երգեր	71
Գաւառային	74

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0332027

22.392

ԳԻՆ 25 ԴԱՆԵԿԱՆ